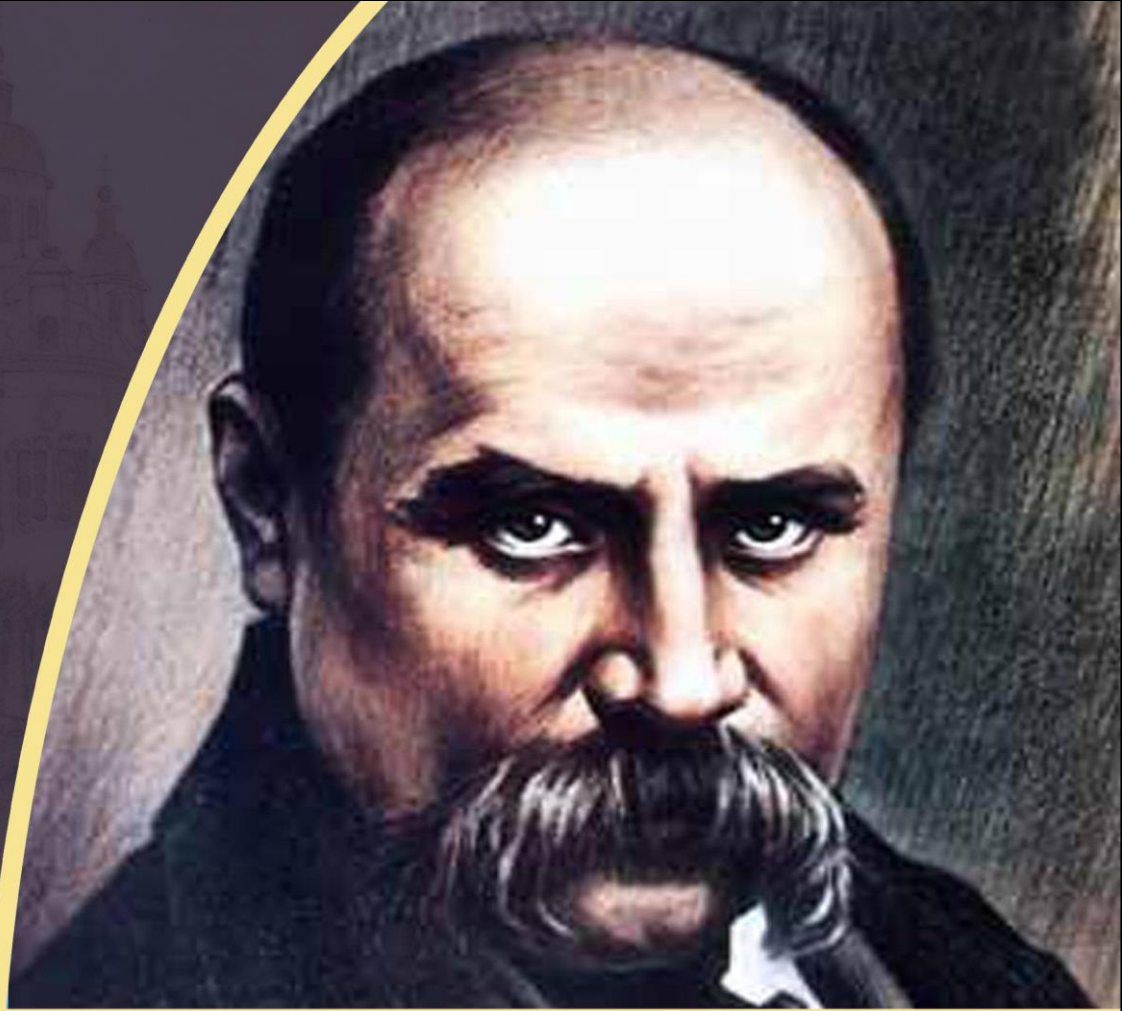

Виховна година на тему:

"Вшановуємо Тараса Шевченка"

**Автор: викладач української мови та літератури
Безушко Ірина Володимирівна**

**Обговорено та схвалено на засіданні методичної комісії
викладачів гуманітарних та суспільних дисциплін.
Протокол №5 від 11 січня 2015 року.**

Мета: глибше ознайомити учнів з поезією та картинами Тараса Шевченка, вчити сприймати творчість Кобзаря серцем і душею; розвивати дикцію, виразне читання художніх текстів; виховувати любов до України, українського народу, рідної землі.

Обладнання: портрет Шевченка, прикрашений рушником, біля нього калина; «Кобзар»; свічка, яку засвітить на початку уроку учениця; мультимедійний проектор, малюнки учнів, букет лілей та зелений вінок, виставка літератури про Т.Шевченка.

На дошці написи:

«Народ знає Тараса, любить Тараса, співає його пісні, пересилає з уст в уста оповіді про нього, як про живого сучасника і учасника нашої дійсності». (Максим Рильський).

«Він був сином мужика — і став володарем в царстві Духа.. Він був кріпаком — і став велетнем у царстві людської культури». (Іван Франко) .

«Тарас Шевченко! Досить було однієї людини, щоб урятувати цілу націю»(Остап Вишня).

«Шевченко — це голос душі українського народу, його крик, сльози, стогін і разом з тим поклик гніву». (Браніслав Нушич).

Виставка літератури про Т. Г. Шевченка:

1. Кирилюк С. Тарас Шевченко. Документи і матеріали. — К., 1963.
2. Рильський, О. Дейч «Тарас Шевченко. Біографічний». — К., 1964.
3. Альбом «Тарас Шевченко. Життя і творчість у портретах, ілюстраціях, документах». — К..1991.
4. «Кобзар»-К., 1995.
5. «Історія української культури» — Нью-Йорк, 1990.
6. Большаков Л. Повість про вічне життя. — К., 1990.
7. Довідник Українська література у портретах і довід-К., 2000.
8. Шаров І. 100 видатних імен України. -К., 1999.

План

1. Велика дата в історії нашої країни.
2. Життєвий та творчий шлях Кобзаря.
3. Шевченко як художник.
4. «Нехай звучать Тарасові слова!»
5. «Він був борцем, борцем живе між нами
і вічно житиме, крокуючи піснями
через кордони і крізь даль віків»

Хід заняття

Вступне слово викладача. Поступово ми наближаємося до 9-ого березня. А як відомо, цього дня народився великий геній України, письменник, поет, художник Тарас Григорович Шевченко.

10 березня — це той день, коли людство вшановує пам'ять генія, що увійшов у безсмертя.

Ці дві дати злилися в одну — Шевченківські дні, які ми незабаром будемо святкувати.

(зачитування епіграфа)

**«Щовесни, коли тануть сніги
І на рясті ясніє веселка,
Повні сил і живої снаги
Ми вшановуєм пам'ять
Шевченка»**

Упродовж життя (поет прожив всього 47 років) Тарас Шевченко зорав свою ниву і засіяв її словами добра, любові, правди та волі. Його «Кобзар» започаткував новий етап у розвитку української літератури і мови, а його живописна і граверська творчість стала визначним явищем не тільки українського, а й світового мистецтва.

Тож давайте і ми кинемо чисті зерна великої вдячності на Шевченкову ниву, ще раз погортаємо сторінки його Кобзаря та розглянемо найкращі твори живопису.

З-за парти виходять дві учениці, підходять до портрета поета, у руках однієї - запалена свічка. Клякають на одне коліно і говорять:

1-ша учениця.

Свічку поставлю,
мов перед образом, перед
тобою.
І хоч у мріях народ свій
заставлю
Стати навколішки поряд зі
мною.

2-га учениця.

Благословенна хай буде
година,
і тая хата, і село,
що Україні принесли
з великих найбільшого сина.
(Встають і разом говорять)
Схиляємось низько, Тарасе,
За всіх і за вся нерозумних
У тебе прощення
просимо.*(Сідають за парти.)*

Ведуча 1 . «Тарас Шевченко! Досить було однієї людини, щоб урятувати цілу націю» (Остап Вишня).

Ведуча 2 .«Він був сином мужика — і став володарем в царстві Духа.. Він був кріпаком — і став велетнем у царстві людської культури». (Іван Франко)

Ведуча 1 .«Народ знає Тараса, любить Тараса, співає його пісні, пересилає їх з уст в уста оповіді про нього, як про живого сучасника і учасника нашої дійсності». (Максим Рильський).

Ведуча 2 . А зараз пригадаємо життєвий та творчий шлях Шевченка.

Учениця 3. (*Учениця розповідає про життєвий та творчий шлях поета в супроводі презентації «Життя і творчість Шевченка»*)

Тарас Шевченко народився 9 березня 1814 року в селі Моринці Звенигородського повіту Київської губернії (нині Черкаська область) у кріпацькій родині.

Тарас був третьою дитиною в сім'ї Шевченків (Катерина, Микита, Тарас, Ярина, Марія, Йосип).Радощів у Тараса було мало. Батько й мати з дня на день ходили на панщину, жили бідно, в нужді і злиднях.

Малий Тарас, рано втративши матір, а потім і батька, з дитинства зазнав багато горя і знущань. Працюючи і навчаючись у дяків, Шевченко ознайомився з деякими творами української літератури та робив перші спроби малювання.

Коли Шевченкові минуло 14 років, його зробили дворовим слугою поміщика Енгельгарда в маєтку Вільшані.

Переїхавши до Петербургу в 1831 р., Енгельгардт взяв із собою Шевченка. Щоб мати дворового маляра, віддав його в науку на 4 роки до живописця Ширяєва. Ночами, у вільний від роботи час, Шевченко ходив до Літнього саду, змальовував статуї, тоді ж уперше почав писати вірші.

Влітку 1836 він познайомився зі своїм земляком - художником І.Сошенком, а через нього з Є.Гребінкою, В.Григоровичем і О.Венеціановим, які разом із К.Брюлловим та В.Жуковським навесні 1838 викупили молодого поета з кріпацтва за 2500 крб.

Перед Шевченком відчинилися двері в широкий світ науки й мистецтва. Ставши студентом Академії мистецтв, Шевченко став улюбленим учнем Брюллова. Бувши вже неабияким портретистом, він опанував також мистецтво гравюри й виявив видатні здібності як графік та ілюстратор. Водночас Шевченко наполегливо працював над поповненням своєї освіти, жадібно читав твори класиків світової літератури й захоплювався історією та філософією.

У 1840 році виходить у світ “ Кобзар ” .

Після закінчення Академії Мистецтв Шевченко приїздить до Києва, працює художником, стає членом Кирило-Мефодіївського братства, яке боролось проти панів і царя.

Коли було заарештовано членів братства, у них знайшли бунтівливі Тарасові вірші. Дуже жорстоко покарали за це поета і художника Тараса Шевченка – 10 років солдатської муштри, які й підірвали його здоров'я. Йому забороняли писати й малювати. Але зболена душа не могла мовчати – писав і малював, ховаючи у “ захалявні книжечки ”.

Через 10 років поета звільнили, хворим він повернувся у Петербург. Уже будучи тяжко хворим, видав український буквар, планував видати ряд підручників.

Помер Т. Г. Шевченко 10 березня 1861 р. у Петербурзі. Пізніше був перепохований, як і заповідав у Каневі на високій горі, яка відтоді називається Тарасовою.

Учениця 4.

Я знов повертаюся до нього,
Читаю, перечитую «Кобзар».
Ні! Україна не була убога —
Поклав ти серце на її вівтар!
Нове життя ти дав батьківській мові,
Ти віщі думи в пісню перелив,
Де запеклась душа твоя у слові,
Страждав, ненавидів і жив.

Учениця 5.

А голос віщий, віщий голос кличе
В притиснутім до серця «Кобзарі»
Карати зло, насильство і наругу...
І я, нащадок твій,
Молюся мудрості і доброті святій,
Перед Всевишнім голову схиляю,
Що Прометея дав землі моїй.

Ведуча 2. Поетична спадщина Шевченка - понад 240 творів, а живописна спадщина - близько 1200 робіт. Лише кількість цих робіт свідчить, що малярству Т. Шевченко приділяв багато часу й уваги. Давайте ж розглянемо його живопис.

Учениця 6 . *(Учениця розповідає про живопис Тараса Шевченка в супроводі презентації «Мистецька спадщина Тараса Шевченка»)*

Мистецька спадщина Т. Г. Шевченка – твори живопису і графіки, що їх виконав Шевченко в різній техніці протягом усього життя. Збереглося 835 творів, що дійшли до нашого часу в оригіналах і частково в гравюрах на металі й дереві .

В образотворчій спадщині Шевченка велике місце посідає портрет, яких за своє недовге життя встиг створити чимало, почав працювати над ними ще кріпаком. Нерідко гроші за портрети були чи не єдиним заробітком митця.

Він твердо засвоїв настанови К.Брюллова щодо уміння малювати: олівець завжди повинен йти за думкою художника.

Шевченко був одним із перших художників, які прокладали новий реалістичний напрям, основоположник критичного реалізму в українському мистецтві... (*перегляд портретів*)

Протягом свого короткого життя Шевченко створив близько 60 автопортретів. Шевченко дуже часто малював себе. Більшість автопортретів виконує у переломні моменти свого життя.

Перед вами **перший автопортрет**. Це одна з перших спроб Шевченка малювати олійними фарбами. У творі — романтично піднесений образ молодого художника-поета .

Наступний автопортрет, намальований в Яготині 23 — 26 вересня 1843 і подарований Варварі Рєпніній, зображує Шевченка за роботою. Тут виразно передано уважне сприйняття молодим художником навколишнього життя.

Ось **автопортрет Тараса Шевченка 1840р.** Він тільки-но одужав після страшного тифу. І все ж, незважаючи на фізичну слабкість, молодого художника переповнює почуття довгожданої волі, яку Тарас нарешті одержав.

*Упевнено прокреслив на мольберті.
Овал, але перейдено межу.
Із небуття – у новоріччя волі!
Вчорашній раб на полотно нужденне
Обрушується. Молодості шквал.
«Кріпацтво, смерть - це все таке буденне;
писатиму я свято - свято в мене...»
А свято не вміщається в овал!*

1845 рік. Збуджено-романтичне ставлення до життя змінилося в Шевченка тверезим, змутнілим розчаруванням. Художник збагнув, що милування зразками високого мистецтва в колах дворянської інтелігенції уживається з байдужістю до ближнього.

*Трагічне прозріння
Кругом мене, де не гляну,
Не люди, а змії...
І засохли мої сльози,
Сльози молодії.
І тепер я розбите
Серце ядом гою,
І не плачу, й не співаю,*

А вию совою.

У цьому автопортреті відчувається високий професіоналізм художника.

Поет у засланні. Про жорстоке ставлення російського царя до Шевченка свідчить аж 4 накладені на нього кари: заслання без терміну, заслання рядовим солдатом, заборона писати й малювати.

Так синові України було одтято крила.

*Минають літа молодії,
Минула доля, а надія
В неволі знову за своє,
Зо мною знову лихо діє
І серцю жалю завдає*

Автопортрети в засланні. Йому лише 37 років, а він на вигляд – мало не дід. Темна густа борода, білі плями високого чола, лисіноча голова, темні западини очей. Є щось жертвне в автопортреті 1851р.

Останній автопортрет, виконаний 1 лютого 1861, відтворює образ безнадійно хворого художника. Густий морок, з якого виступає освітлене тим же контрастним бічним світлом обличчя Шевченка, посилює трагізм твору.

А тепер розгляньте пейзажі Тараса Шевченка...(*перегляд пейзажів*)

Використавши сюжет поеми «Катерина», Шевченко намалював олійними фарбами однойменну картину, яка стала одним з найпопулярніших творів українського живопису

Звання академіка гравюри, яке Т. Г. Шевченку було присвоєно у вересні 1860 року, засвідчувало його велику роль у розвитку українського мистецтва. Хоча приятель Тараса Шевченка, художник І. Сошенко, зазначив: “А все-таки я стою на своєму: що якби він покинув свої вірші, то був би ще більшим живописцем, як поетом”.

Перегляд слайд-шоу «Шевченко – художник».

Ведуча 1.

Вже 197 років звучить могутня і ніжна Шевченкова поезія. Вірші та пісні поета рано входять у нашу свідомість. Тарас Шевченко для України і для нас з вами не просто народний поет, геніальний митець, якого доля обдарувала багатьма талантами. Тарас Шевченко — це національний пророк, апостол правди, заступник усіх знедолених. Його ім'я стало символом нашого народу.

Ведуча 2.

І досі Тарас закликає своїм словом любити рідний край, брататися, бути справедливими, чесними. Отож нехай звучать Тарасові слова!

Прослуховування вірша «Думи мої, думи мої» в супроводі слайд-шоу.
Ведуча 1.

Про що думав Тарас Шевченко, коли писав ці рядки? Звичайно, його думи і помисли були про Україну, про її народ, його долю, нещасливу, занапащену.

Велике значення і вагу для українського національного відродження мають ті поеми Т. Шевченка, де звучить гнів і образа, осуд і нищівна критика, коли поет викриває кривдників народу — царів, панів, тиранів, показує злиденне, важке і убоге життя кріпосного села. Це було рабство цілого народу, його безпросвітні злидні, повний занепад, жахливий стан його духовного поневолення.

Учениця 7.

І виріс я на чужині,
І сивію в чужому краї:
То самотньому мені
Здається – кращого немає
Нічого в бога, як Дніпро
Та наша слава країна...
Аж бачу, там тільки добро,
Де нас нема. В лиху годину
Якось недавно довелось
Мені заїхати в Україну,
У те найкраще село...
У те, де мати повивала
Мене малого і вночі
На свічку богу заробляла;
Поклони тяжкій б'ючі,
Пречистій ставила, молила,
Щоб доля добрая любила
Її дитину... Добре, мамо,
Що ти зарані спати лягла,
А то б ти бога прокляла
За мій талан.

Аж страх погано
У тім хорошому селі.
Чорніше чорної землі
Блукають люди, повсихали

Сади зелені, погнили
Біленькі хати, повалились,
Стави бур'яном поросли.
Село неначе погоріло,
Неначе люди подуріли,
Німі на панщину ідуть
І діточок своїх ведуть!..
.....
І я, заплакавши, назад
Поїхав знову на чужину.
І не в однім отім селі,
А скрізь на славіній Україні
Людей у ярма запрягли
Пани лукаві... Гинуть! Гинуть!
У ярмах лицарські сини,
А препоганії пани
Жидам, братам своїм хорошим,
Остатні продають штани...

Ведуча 2.

Велике народне горе, несправедливість, убогість й народну кривду побачив Тарас Шевченко, коли після звільнення з кріпацтва відвідав Україну. Перебування поета на батьківщині було для нього великим випробуванням, адже він побачив Україну пригнобленою, понівеченою, у ярмі кріпацької важкої праці, у запустінні, побачив убоге, безпросвітне життя кріпосних селян, які перебували у суцільній темряві і злиднях.

Ведуча 1.

А зараз послухаймо пісню на вірш Шевченка «Садок вишневий коло хати».
(Виходить учениця та співає пісню)

Ведуча 1 .

У світовій літературі немає поета, який би з такою любов'ю і таким сумом оспівував жінку-матір, сестру, кохану, дружину, їхнє тяжке життя в експлуататорському суспільстві. Для Шевченка жіноча доля була завжди великим болем.

Учениця 8.

Не називаю її раєм,
Тії хатиночки у гаї
Над чистим ставом край села.
Мене там мати повила
І, повиваючи, співала,
Свою нудьгу переливала
В свою дитину... В тім гаю,
У тій хатині, у раю,
Я бачив пекло... Там неволя,
Робота тяжкая, ніколи
І помолитись не дають.
Там матір добрую мою,
Ще молодую, у могилу
Нужда та праця положила.
Там батько, плачучи з дітьми

(А ми малі були і голі),
Не витерпів лихої долі,
Умер на панщині!.. А ми
Розлізлися межі людьми,
Мов мишенята. Я до школи —
Носити воду школярам.
Брати на панщину ходили,
Поки лоби їм поголили!
А сестри! сестри! Горе вам,
Мої голубки молодії,
Для кого в світі живете?
Ви в наймах вирости чужії,
У наймах коси побіліють,
У наймах, сестри, й умрете

Учениця 9.

(Виходить Лілея з букетом лілей та зеленим вінком на голові)

За що мене, як росла я,
Люди не любили?
За що мене, як виросла,
Молодую вбили?
За що вони тепер мене
В палатах вітають,
Царівною називають,
Очей не спускають
З мого цвіту? Дивуються,
Не знають, де діти!.
А я й не сказала,
Як була я людиною,
Як я мордувалась.
Молодого, короткого
Не дали дожити
Люди віку. Я умерла
Зимою під тином,
А весною процвіла я
Цвітом при долині,
Цвітом білим, як сніг білим!
Аж гай звеселила.
Зимою люди... Боже мій!
В хату не пустили.
А весною, мов на диво,
На мене дивились.
А дівчата завітчались
І почали звати
Лілеєю — Снігоцвітом,
І я процвітати
Стала в гаї, і в теплиці,
І в білих палатах,

Скажи ж мені, мій братику,
Королевий цвіте:
Нащо мене Бог поставив
Цвітом на сім світі?
Щоб людей я веселила,
Тих самих, що вбили
Мене й матір? Милосердний,
Святий Боже, милий!..

Звучить пісня «Така її доля», яку виконує тріо Мареничів.

Ведуча 2.

Дуже боляче було Шевченкові, коли бачив під тинем мале хлоп'я, сиротину, багатством якого була старенька свитина. А воно, немов одірваний листочок, не мало де подітись. Здавалось митцеві, що це він бачить себе. Адже і його дитинство було важким і знедоленим.

Учениця 10.

І золотої й дорогої
Мені, щоб знали ви, не жаль
Моєї долі молодії:
А іноді така печаль
Оступить душу, аж заплачу.
А ще до того, як побачу
Малого хлопчика в селі,
Мов одірвалось од гіллі,
Одно-однісіньке під тинем
Сидить собі в старій ряднині.
Мені здається, що се я,
Що це ж та молодість моя.

Мені здається, що ніколи
Воно не бачитиме волі,
Святої воленьки. Що так
Даремне, марне пролетять
Його найкращії літа,
Що він не знатиме, де дітись
На сім широкому вільному світі,
І піде в найми, і колись,
Щоб він не плакав, не журивсь,
Щоб він де-небудь прихилився,
То оддадуть у москалі.

Ведуча 1 .

Запитаймо в себе: «Чи гідні ми сьогодні великого Тарасового слова?»
Пригадаймо і рядки з твору «І мертвим, і живим, і ненародженим...», бо вони актуальні саме сьогодні, попри плін часу.

(Учні читають уривки із послання «І мертвим, і живим, і ненародженим...»)

11 учениця

Схаменіться, недолюди,
Діти юродиві!
Подивіться на рай тихий,
На свою країну,
Полюбіте щирим серцем
Велику руїну,
Розкуйтеся, братайтеся...

12 учениця.

Нема на світі України,

Немає другого Дніпра.
А ви претеся на чужину
Шукати доброго добра.

13 учениця.

Схаменіться! Будьте люди,
Бо лихо вам буде.
Розкуються незабаром
Заковані люде...
Настане суд, заговорять
І Дніпро, і гори! —
І потече сторіками
Кров у синє море.

11 учениця.

Доборолась Україна
До самого краю.
Гірше ляха свої діти
Її розпинають.

12 учениця.

Не дуріте самі себе,
Учітесь, читайте,
І чужого наuczайтесь,
Й свого не цурайтесь.

13 учениця.

Бо хто матір забуває,
Того Бог карає,
Того діти цураються,
В хату не пускають.

14 учениця.

Обніміте ж, брати мої,
Найменшого брата —
Нехай мати усміхнеться,
Заплакана мати.
Благословить дітей своїх
Твердими руками
І діточок поцілує
Вольними устами.
І забудеться срамотня
Давня година,
і оживе добра слава,
Слава України.
І світ ясний, невечірній
Тихо засіяє... —
Обніміться ж, брати мої, —
Молю вас, благаю

Ведуча 2.

Безперечно, великий Шевченко був пророком, тобто людиною, здатною бачити майбутнє. Він закликав творити добро, це був один із його заповітів.

Ведуча 1.

Музику на вірші великого поета складають не лише народ та відомі композитори, а й сучасні рок-гурти. Тож давайте послухаймо один з них.

Звучить гурт «Сад» у супроводі слайд-шоу «Малярство Кобзаря»

Ведуча 1.

В день народження Т. Шевченка дорослі і діти йдуть до його пам'ятника, щоб поставити свічку, покласти квіти, почитати його вірші, поспівати пісні і цим висловити свою шану Великому Кобзареві.

Учениця 15. *(учениця читає вірш «Заповіт» у супроводі слайд-шоу)*

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Вкраїні милій,
Щоб лани широкополі,
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий.
Як понесе з України
У синєє море
Кров ворожу... отоді я
І лани і гори —
Все покину і полину
До самого Бога
Молитися... а до того
Я не знаю бога.
Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.
І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Не злим тихим словом.

Ведуча 2.

Коли хворий Шевченко писав цю поезію, не дав їй назви. "Заповітом" назвав її народ.

Не забуваймо, що великий Шевченко перший підняв полум'яний голос на захист нашої нації, нашої мови, нашого народу, закликав бути патріотом і боротися за рідну землю.

І якщо сьогодні нам живеться важко в нашій незалежній Україні, за яку

проголосували понад 92 відсотки народу нашого, то не Україна в тому винна. А винні ті чорні круки, які обсіли славне дерево нашої свободи. А їх завжди вистачало упродовж багатостраждальної історії.

Ведуча 1.

Шевченко був, є і завжди буде з нами. Його світле ім'я, його немеркнуче слово допомагають долати труднощі на шляху розбудови справжньої, багатой, сильної і гордої держави.

І тепер, поете любий,
В сім'ї вольній, новій
Тебе згадуєм з любов'ю
Теплим, щирим словом.

Перегляд слайд-шоу «Пам'ятники Шевченкові»

Заключне слово викладача.

Ось ми і перегорнули останню сторінку нашого заходу, присвяченого Т.Г.Шевченку. Доторкнулися душею до палкого нескореного серця поета. Думки й помисли Тараса Шевченка були про Україну, про її народ, його долю нещасливу.

То ж нехай заповіт великого Кобзаря стане заповітом для нас – зберегти мову народу, його звичаї, його пісні і пронести через віки у майбуття.

Дякую за увагу!

.....

**Міністерство освіти і науки, молоді та спорту
ДПТНЗ «Рівненський центр ПТО сервісу та дизайну»**

**Підготувала:
викладач української
мови та літератури
Безушко Ірина Володимирівна**

Рівне - 2012

.....